ઇસ્માઇલી સતપંથ પ્રકાસનાં ગ્રાહકોને અર્પણ.

પાક હાજર ઇમામની ૪૨ મી સાલગ્રેહનાં

શુભ ટાંકણે ભેટ !

ઇમામે-મોજુદ.

લખનાર,

વલીભાઇ નાનજી

હુદા.

પ્રગટ કરનાર,

મુખી

લાલજીભાઇ દેવરાજ

ધી ખોજા સિંધી છાપખાનું,

૧૧૩ પાલખી મોહલ્લા,

પો. નાં. ૯—મુંબઇ.

ઇ. સ. ૧૯૧૯. કીંમત રૂા. ૦ા.

॥ બુક મેનેજર વલીભાઈ નાનજીએ ધી ખોજા સિંધી છાપખાનું ૧૧૩, પાલખી મહોલ્લા, મુંબઇ નાં. ૯ માં છાપી.

પ્રસ્તાવના.

મનુષ્ય જાતમાં અદકું જ્ઞાન,
જ્ઞાન નહી તે પશુ સમાન.

એ મહાન વાકય કેટલીએક ગુંચવણુ ભરેલી ગાંઠોને ઉકેલે છે. ખુદાવંદતાલા રહેમ રહેમી વળી ઇન્સાફી છે, તે ઉલટ સુલટ બાબતના ગુંચવાડાનો ખુલાસો ઉપલું વાકય કરે છે કારણકે, ખુદાવંદતાલા રહેમ રહેમી હોવાથીજ, મનુષ્યને જ્ઞાનરૂપ જ્યોતની બક્ષીસ મળેલ છે, પણ હાથમાં દીવો લઇ કુવામાં પડનાર ખુદાવંદતાલાની રહેમથી બેનશીબ રહે એમાં શું નવાઇ? તે મુજબ દરેકે દરેક આદમીએ પોતાને મળેલી કુદરતી બક્ષીસ જ્ઞાનથી સાર અસાર સમજી, સાર ગ્રહણુ કરી, તે ઉપર ચાલવું ઘટે છે, નહી તો પછી ખુદાવંદતાલા આદિલ છે.

તે પાક પરવરદીગારે આદમ જાતને જ્ઞાન આપ્યું તે સાથે પોતાનાં પાક નુરને હીદાયત માટે જગતમાં દરેક જમાનામાં જાહેરવાગર રાખ્યું. તે જાહેરવાગર નુરની શનાખત મેળવવા જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરવો એ આદમ જાતની ફરજ છે, વળી આ જગતમાં રહી પેગમ્બરો કે તેવા મહાન નરો રૂપે તે પાક હિદાયતી નુરે દરેક જમા-

નામાં અનેક જનોને ઉંધે રસ્તે જતા અટકાવી પોકારો કરી સીધે રસ્તે લાવી મુકયા, છતાં તે પુકારને નહી ગણકારી કોઇ હુજ્જતથી, આડે રસ્તે ચાલી, ખાડા ખાબોચીયામાં ગબડી પડે તો, તેમાં તેવા અભાગી જનોનાં દુર્ભાગ્ય વીના બીજા કોને દોષ દઇ શકાય?

આજકાલના ચળવળવાળા જમાનામાં દરેક ચીજની ચળવળ થયા કરે છે. ચાલુ જમાનામાં મહાન દયાળુ ઇંગરેજ સરકારના ન્યાયી અમલમાં દરેકે દરેક ધની કે ગદા સબળ કે નિર્બળને, પોતાનાં યકિન અને સમજ મુજબના દીન પર ચાલવાની સંપુર્ણ છુટ છે. અત્યારે ધર્મ ઝનુનનો જમાનો નથી. અત્યારે ધર્મ માટે કોઇપણ જાતનું દબાણ નથી. વળી જમાના મુજબનાં ચાલુ સાધનોથી ઇલ્મનો બહોળો ફેલાવો થતો જતો હોવાથી, ઇલ્મની રેલમ છેલમ મનુષ્યો ઉપર થતી રહે છે. આવી સગવડતાવાળા જમાનામાં જો મનુષ્યો **સીધા રસ્તા** ઉપર ન ચાલે તો તેમાં કોનો દોષ?

જયાં લક્ષ્મિ વધારે ત્યાં ચોરની વધારે બીક હોય છે, એ મુજબ આવા છુટના અને એલ્મના પ્રચારની સવળતાના જમાનામાં શયતાનનું જોર વધારે છે અને તેથી તે મલઉન માણુસોમાં વસવસો ઉત્પન્ન કરી, સત્યને અસત્ય અને અસત્યને સત્ય બતાવે છે તેથી,

માણુસો ગુમરાહ થઇ જાય છે. છતાં દરેક કોમના સમજુ શખસો પોતાનાં ધર્મમાં બારીકપણે ઉતરી સત્ય અસત્યને ઇલ્મ અને અકકલની ચાળણીમાં ચાળી કહાડી સત્ય તપાસી સીધા રસ્તા ઉપર આવતા જાય છે. જો કે દુન્યવી લાલચો અને શેતાની ફરેબોના ઝપાટા તેમને ઉંધે રસ્તે દોરવી જવા પ્રયત્ન કરે છે પણ જેઓ હીમતવાન અને ઇમાની છે તેઓને તેવા ઝપાટા કાંઇ અસર કરી શકતા નથી.

આ નાનુ પેમ્ફલેટ લખવાનો હેતુ સત્ય અસત્યને તપાસવાનો છે. મુંબઇમાં પ્રગટ થતાં "પ્રજા મિત્ર અને પારસી" નામનાં રોજીંદા પત્રમાં વહોરા ચર્ચાનાં હેડીંગ નીચે જે ચર્ચા આવી છે, તે જોતાં તે કોમના કેટલાએકની ઇચ્છા હાલના ઝમાનાના ઇમામની શોધ માટે હોય એવું જણાય છે. આ ચર્ચાથી અનેક સ્વાલો—જવાબો જુદા જુદા ગૃહસ્થો તરફથી થયેલા છે અને તેમાં ખાસ કરીને **મી૦ અલીજાન** અને ભાવનગરમાં પ્રગટ થતાં રાહે નજાતના અધીપતી મી૦ **હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ**ના સ્વાલ જવાબ મનન કરવા યોગ્ય જણાયાથી તેમાંથી શું સત્ય નીકળે છે, તે તારવી કહાડવાને યથા શકિત પ્રયત્ન આ ઠેકાણે કરવામાં આવેલ છે.

"ઇમામ ગયબ" કે "જાહેર" આજ હેતુ મજકુર સ્વાલ જવાબનો છે અને તેની સાબીતી પાક

ઇખ્તહામી કીતાબ કુરાને શરીફથી માંગવામાં આવી છે અને મી૦ હાજી ગુલામઅલી સાહેબે તેના જવાબમાં અલ્હાદી કીતાબ વાંચવા મી૦ અલીજાનને ભલામણ કરી છે. ત્યારબાદ મી૦ હાજી ગુલામઅલી સાહેબે ચુપકીદી અખ્ત્યાર કરી તેથી તે ચર્ચા ત્યાંથી અટકી પડી અને વાંચ્નાર ત્રશાતુર જીજ્ઞાસુની જીજ્ઞાસા ત્રપ્ત ન થઇ શકી તેથી મેં અલ્હાદી કીતાબ વાંચી, મને જે સાર મળ્યો તે નિ:પક્ષપાતપણે આ નાનકડી બુકમાં દાખલ કરેલ છે, જે તેવા તૃષીત જીજ્ઞાસુની જીજ્ઞાસાને સંતોષ આપશે એવી આશા છે.

ઇસ્લામનો દરેક ફીરકો, દરેક જમાનામાં ઈમામ હઇયાત હોવા માટે એક મત છે, પણ તેમાં કેટલાક હઇયાત પણ ગેબ ઈમામની માન્યતા ધરાવનારા, કેટલાક દર સદીએ ઈમામ પ્રગટ થાય છે એવી માન્યતા ધરાવનારા, વળી કેટલાક ઇમામ પરદે થયા છે અને પરદામાં ઇમામોનો સીલ સીલો ચાલુ છે એમ માનનારા છે, જ્યારે ફકત શીયા ઇમામી ઈસમાઇલી ફીરકોજ હર જમાનામાં હઇયુલ અને કય્યુમ વગર તુટવે સીલસીલા બંધ ચાલી આવતી જાહેર ઇમામતના સાયા નીચે રહેતો આવ્યો છે.

સત્ય અને પાક ઇમામોની શોધમાં પડતાં, કેટલાકો ઇમામ આવો હોવો જોઇએ કે ઇમામ તેવો હોવો

જોઇએ જેવાં શયતાની વસ વસા સત્ય પારખવામાં અંત-રાય નાંખેછે તો કેટલાકને સત્ય જાણુવા છતાં ઢચુ પચુ રહેવા દઇ સત્ય રસ્તો (સરાતલ મુસ્તકીમ) મેળવવાને ભાગ્યશાળી થવા દેતો નથી. જો તેવો શયતાની વસ વસો દુર કરી ઇમામતની ચાલુ પદ્ધતી મુજબ "ઝુરરી-યતી" ની પૃથા ઉપર ધ્યાન રાખી ઇમામત જેવી ઇલાહી બાબતમાં પોતાની કુમતાકત અક્કલ ન ચલાવે ને નેક નિષ્ઠાથી તપાસ કરે તો જરૂર તે જાહેર હાજર ઈમામને મેળવવા ભાગ્યશાળી બને એમાં શક નથી.

અમોએ આ નાનકડાં પુસ્તકમાં તેવા જાહેર હાજર ઇમામ હાલ કોણુ છે તે પરટીકયુલર કરવાનો હેતુ રાખેલો નથી પણુ ઇમામ બાર છે કે વધારે અગરતો ઈમામ ગયબ છે કે જાહેર અને તે પાક ઇલ્હામી કીતાબ કુરાને શરીફથી સાબીત છે કે કેમ? તેજ શોધવા પ્રયત્ન કરેલ છે અને તે પણુ મી૦ અલીજાન અને હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસમાલના સવાલ ઉપ-રજ મુખ્ય આધાર રાખ્યો હોવાથી મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઈસ્માઇલે સુચવેલ બુક અલ્હાદી ઉપરજ લક્ષ રાખેલું છે, તેથી ઈમામ જાહેર કે ગયબના મુદ્દા માટેની પાક કુરાને શરીફની આયતો તેજ પુસ્તકમાં મલી આવી તેટલી

લીધા સીવાય વધારે શોધવા યત્ન કરેલો નથી અને તે ઉપરથી સુજ્ઞ વાંચક હુક અને બાતિલ સાફ સાફ સમજી શકશે.

છેવટમાં વાંચક વર્ગ, આ નાનકડાં પણ ઉપયોગી પુસ્તકના કમતરીન લેખકના દોષ તરફ દરગુજરની દ્રષ્ટિ રાખી હંસવૃતીથી સાર ગ્રહણ કરશે તો ઉપકાર થશે.

લા૦ સેવક,

વલીભાઈ નાનજી હુદા.

સાંકળિયું.

પ્રકરણ ૧ લું.

તારીખ ચોથી રબીઉલ આખર.

પ્રજામીત્ર તા૦ ૧૫ જાનેવારી ૧૯૧૯.

પ્રજામીત્ર અને પારસીના અધીપતી જોગ.

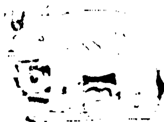
સાહેબ, તમારા માનવંત પત્રમાં આ લખાણને જગા આપી ઉપકારી કરશો.

કુરઆન શરીફમાં છે કે તે માહા માયાલુ કીરતાર કયામતના દહાડે હરએક આદમીને એના ઇમામના સાથે પુકારશે. મજકુર ફરમાને દલીલીથી સાબીત થયું છે કે કયામતના દહાડે હમે હમારા ઇમામના સાથે પુકારા જાશું. તો હવે હમારા ઇમામ કોણ છે? તેવણના નામથી હમને વાકીફ થવુંજ જોઇએ. રસુલે ખુદા ફરમાવે છે કે; જે આદમીએ પોતાના ઝમાનના ઇમામ સ. વ. ને ના ઓલખ્યા અને તે મરી ગયા તો તે જાહેલીયતની મોતથી મરો. મજકુર ફરમાને તબવીથી સાબીત થયું કે હરએક આદમીએ પોતાના ઝુમાનના ઇમામને ઓલખવા જોઇએ, એટલે કે એવણના નામથી વાકીફ થવું જોઇએ. ઇમામે

ઝમાના કોણ કહેવાય તે બાબત જાણવું જોઈએ કે, જે ઝમાનામાં જે ઇમામ હોય તે ઝમાનામાં તે ઇમામે ઝમાના કહેવાય. માઝી ઝમાનાના ઇમામ હાલ ઇમામે ઝમાના કહેવાય નહી. હવે જાણવું જોઇએ કે અમારી દાઉદી વોહોરા કોમનો એવો એતેકાદ છે કે ઇમામ તઇયબ પરદે થયા, (એ વાતને આશરે નવસો વરસ થયાં છે) તે દીવસથી આજના દીવસ સુધી પરદામાં બાપ પછી બેટા ઇમામતના રૂતબામાં કાયમ થાય છે અને એવોજ સીલસીલો આજદીન તક જારી છે અને કયામતના રોજ તક તે જારી રહે. અમારી દાઉદી વોહરા કોમના મજકુર એતેકાદથી સાબીત થયું કે પરદામાં ઇમામ તઈયબ આજ દીન સુધી ઝીનદા નથી પણ ગુજરી ગયા છે અને એવણની જગ્યાપર એવણની નસ-લથી ઉતરી આવેલા ઇમામ પરદામાં છે અને એવણનું શું નામ છે તે વોહરાભાઇઓ જાણતા નથી. ઇમામ તઇયબને પરદે થવાને આજે આઠસોથી વધુ વરસ થયાં છે. ઇમામ તઇયબના પરદે થવા પછી હુર-રતુલમલેકા નામની એક વીદવાન બાનુએ દુઆતનો સીલ સીલો કાયમ કીધો; એટલે કે હુર-રતુલમલેકાએ ઝોએબ બીન મુસાને દાઇ બનાવ્યા અને હાલના વડા મુલ્લાંજી સાહેબ તાહેર સયફુદીન તક એકાવન દાઈ થાય છે તે બધા વડા મુલ્લાંજી સાહેબોમાંથી એકબી વડા મુલ્લાંજી સાહેબે

પોતાના જમાનાના ઇમામનું નામ બતાવ્યુ નથી. એક ઇમામની વફાતની ખબર અને તે પછી એવણુની જગ્યા પર એવણુના ફરઝનને ઇમામતના રૂતબામાં કાયમ થવાની ખબર આજદીન સુધી કોઇબી વડા મુલ્લાંજી સાહેબે પોતાના માનનારાઓને કીધી નથી. હવે સવાલ એ છે કે આસરે વીસથી પચીસ વરસ થયાં સુરત શહેરમાંથી ઇમામે ઝમાનની સાલગરેહને રીવાજ ઉતપન થયો તે તારીખ ચોથી રબીઉલ આખરની થાય છે. ધીમે ધીમે વોહરા કોમની વસ્તીવાળા તમામ ગામોમાં તે રીવાજ હવે દાખલ થઇ ચુકયો છે. તારીખ ચોથી રબીઉલ આખરે ઇમામે ઝમાના જનમ પામ્યા છે તે ખબર કેમ પડી? અમારી દાઉદી વોહરા કોમના ઓલમા સંતોષ કારક જવાબ આપશે તો ઉપકાર થશે.

મુનતઝીર.

પ્રકરણ ૨ જું.

વોહરા ચરચા.

પ્રજા મીત્ર તા૰ ૩૦ મી જાનેવારી ૧૯૧૯.

પ્રજામીત્ર અને પારસીના અધીપતી જોગ.

સાહેબ,—આપના પત્રમાં તા૰ ૧૫ મી જાન્યુઆરીના દીને "મુનતઝીર" ના તખલ્લુસથી જે ચરચા આવેલ છે તેના બાબમાં ખુશી જાહેર કરતાં કહીશું કે જે દાઉદી વહોરા કોમમાં કુસંપ અને સળો પડેલો છે તેના માટે એ ચરચા એક ચમત્કારીક ઇલાજ સમાન છે. જો મજકુર ચરચાને કોમ વધાવી લેતાં વધારે શોધ ખોળમાં ઉતરીને ખરા ઇમામને શોધી કાઢવા ભાગ્યવાન બને તો પછી કોમમાં પેડેલા સળાને નાશ થતાં કોમ હમેશાં ઇમામના સાયા હેઠળ સુલેહસંપ અને શાંતીમાં ઝલકતા ઉદય પર ઉદય હાંસલ કરીને સચ્ચાઇની ટોચે પોહોંચવા શકતીવાન નીવડે એમ ધારવું એ નીઃસંદેહ અને સત્ય છે. કારણ કે જેના રહેનુમાં ઇમામે ઝમાન હોય યાને જેનું શીર છત્ર હઝરતઅલી (અ.) નો "લાડલો બાકા" હોય તે કોમમાં ખોટ કે ગુંચવણ રહેતી નથી. બલકે

તેનો રસ્તો સાફ અને સરળ રહે છે. એટલું જાણવા પછી સમજી શકાય છે કે, વખતના ઇમામને ઓળખ વાથી યાને ઇમામના આશરે જવા પછી એ ચાલુ ગુચ વણુ ભરેલા કજીઆનું છેવટ આવતાં, સરવે મોમીનોના મોંહ હસતાં અને ઉજલાં થશે જેથી એ ચર્ચાને બહાર લાવનાર બીરાદર "મુનતઝીર" ને મુબારકબાદી આપતાં કહીશું કે, હાલના ચાલુ દાઇ સઇયદના તાહેર સયફુદીન સાહેબની હજુરમાં હાજર થઇને પોતાને થએલી ઇમા મના દીદારની ઉલફત જાહેર કરે, ત્યારે દાઇ આવશ્ય પોતાની ફરજ અંગે બીરાદર "મુનતઝીર" ને ઇમામની મુલાકાતથી મુસરફ કરાવશે, સબબ એક દાઇ જ્યારે દાવત કરે છે તે અમુક સાહેબ તરફ બોલાવવાના હેતુ સર હોય છે; જેવી રીતે દરેક ઇમામોના જમાનામાં એકથી અનેક દાઈઓ ઇમામો ઝમાન તરફ બોલાવવા મારેની જેહમત ભરેલી કોશેશો કરીને ભુલેલા ભાઈઓને ઇમામની પેછાન કરાવીને પોતાની ફરજ અદા કરતા હતા તે પ્રમાણેની ફરજ ન બજાવતાં સઇદના તાહેર સયફુદીન સાહેબ ઇમામને જાહેરમાં ન લાવે તે તો સમજાય, પણુ ખાસ મોમીનોને ઇમામના દીદારથી બે નશીબ રાખીને તેઓ જાહેલીયતના મોતે મરે એમ જોવા ઇચ્છે એ માની શકાતું નથી. જ્યારે ઇમામના માટે આવા નીરદય છુપા મણાં કરવા જેમ કોઇ દાઇ કરી શકે નહીં ત્યારે મોમી

નોની જીંદગી ખરાબ કરનારૂં આવું ભયંકર છુપામણું કરવામાં ભેદ શો સમાયલો છે? તેની સમજ પડતી નથી. કારણ આપણે લખાણ પરથી કહી શકીએ છીએ તેમ ઇમામે ઝમાનની સાલગરેહ લગભગ કેટલાક વરસોથી "તા૦ ૪ થી રબીઉલ આખર" ના દીને કરવામાં આવે છે, જેમ એ કોમ ઉજવે છે. ત્યારે શું ઇમામના દીદારની ખાહેશ વગર સાલગરેહ "પોલમપોલ" રીતે પાલવી એમ કોઇ ઇચ્છશે? અગર એમ નથી અને કોમ ઇમામતના દીદાર માટે ઇન્તેજાર છે તો ઝટપટ સઇયદનાની હજુરમાં હાજર થઇને કોઇપણ ભોગે ઇમામના દીદાર કરીને આકેબત સુધારે.

આગલ લખતાં બીરાદર "મુનતઝીર" ને સુચના કરતાં કહીશું કે, એક ઇમાનની ઉલફત રાખનાર ઉતાવળે પાંચ પચાસ કે સો વરસ પર ફુટી નીકળેલા બનાવટી ઇમામોને વળગી પડીને પોતાની આકેબત ખરાબ કરતાં બચે, કેમકે ઈમામની શરૂઆત ઇસ્લામની રૂએ હ૦ અલી (અ૦) થી છે. જેના માટે કુરઆને શરીફમાં સનદ છે કે "લીન્નાસે ઇમામન કાલ વમીન ઝુર્રીયતી" એવી રીતે પરવરદીગારે હ૦ ઇબરાહીમને કહયું કે "લોકોના માટે ઇમામ કરીશ. કહયું મારા વંશજો." એ પરથી સીધ થાય છે કે ઇમામ એ હ૦ અલી (અ૦) ના ફરજંદથીજ સંભવે, તેમ વળી "વાલીદથી વલદ"

હોવા સાથે મોમીનોની વચે પોતાના પીતા તરફથી નસ થઇને જાહેર કરાએલ હોય. નહી કે તેથી જુદું. પોતે પોતાના મનથી અથવા તેના બનેલા મુરીદોએ તેને ઇમામ ઠોકી બેસાડેલ હોય.

ઉપરાંત કેટલાક એમ કહેવા નીકલેલા છે કે ઇમામ પરદે થયા છે ત્યારે બીજાઓ કહે છે કે ગએબ છે. એ માનીનતાઓ ઇમામની શાનને કલંકીત બનાવે છે, કારણુ કે હ૦ રસુલીલાનાં ફરમાન મુજબ હ૦ અલી (અ.) થી ઇમામ ગાટે જે પરથા પડેલી છે તે ખરી છે, તેમ પરવરદીગારની જે "સુન્નત" છે તેમાં કદી પણુ ફરક પડવાનો નથી, તે હીસાબે જેવી હસ્તી હ૦ અલી (અ.) ની હતી તેવી હસ્તી દરેકે દરેક ઇમામે ઝમાનની માનવી એ પરવરદીગારના ફરમાનને માન્ય કરવા બરાબર છે. સાથે યાદ રાખવાનું છે કે ઇમામ એ ખુદાનું નુર છે, તેમાં કદી પણુ ભુલચુક સંભવે નહી, છતાં દરેક ઝમાનામાં ઇમામનાં સંબંધી તથા વીરોધી નજરે પડતાં આવ્યા છે એ સ્વભાવીક છે, કારણુકે મનુસ્ય જાતીની અકકલ ટુંકી હોવાથી ઇમામનાં કાર્યોને પામી શકતી નહી હોવાથી આ ભુલ ભરેલું પરીણામ આવે છે, પણુ જેની નજર ઇમામ માટેની પડી ગયેલી "શેકી" તરફ છે તે ગુમરાહીથી બચી રહે છે.

વળી તવારીખો તપાસતાં સમજાય છે કે, હઝરત

અલી (અ.) એક "કોલાહ" નામની સ્ત્રી સાથે કુસ્તી લડયા હતા. તે તાબે આવ્યા પછી તેને ઇમાનદાર બનાવી તેનું નામ "હનીફા" રાખવામાં આવ્યું. તે કારણ નહી જોતાં ઇમામના કાર્ય સામે આલીમોએ શીતનો બરપા કરયો, તે સંજોગો વચ્ચે ઇમામ પર આપ ખુદી ચલાવનારા કે ઇમામે એમ કરવું અને ઇમામે આમ ન કરવું તેવી હદ બાંધનારા વીમુખ થયાં, ત્યારે પરવરદીગાર નાં ફરમાનને વળગી રહેનાર "ઉલુલ અમર મીન કુમ"ની સીધી માયના સમજવાવાલા "તાબેદારી કરો, તમારા પર ઓરડર કરનારની" પ્રમાણે હુકમને આધીન રહી મોમીન બની રહયા એટલું સ્પષ્ટ કરવા પછી બીરાદર "મુનતઝીર" ને એટલું કહેવું બસ થશે કે, "ઝુરરીયતી" (વંશપરમપરા) સનદ રાખનારૂ "બનીહાશમી" તથા દરેક વખતમાં ગરીબી કે શાહીમાં અથવા સુખ કે સંકટમાં દુનીયાનાં દફતરોમા નોંધાયલી ઇમામત તથા તેનાં મુરીદોનો હાજરી જોવામાં હોય તેજ ખરો ઇમામ કહેવાય, બાકી "પરદે" થવું અથવા "ગાયબ" રહેવું એ ઇમામ માટે સત્ય નથી, પણ પંથ નીભાવવા માટેની જોડી કહાડેલી બીનાઓ હોવી જોઇએ. તેવો પંથ ચલાવનાર કદાચ પોતે ઇમામનો ખોટો જામો પહેરી જાહેરમાં લોકોના મન જીતવા માટે પરહેઝગારી તકકવાનો ડોળ બતાવે એ જરૂરનો છે. બાકી સાચી "નસ" કદી

"ફતેએ" થાય નહીં, એ કુદરતનાં નીયમની મહત્વતા છે, એ વીગતો પર લક્ષ આપતાં બીરાદર "મુનવઝીર" ને ભલામણુ કરીએ છીએ કે, તેવણુ ઉતાવળે "સઇયદનાં" ને શરણે જઇ આજીજી કરી ને ઇમામની ઓળખતે હસ્તીમાં લાવે જેથી કોમમાં પેડેલા અનહુક ઝગડાઓનો અંત આવી જતાં વખતના ઇમામના દીદાર મુબારક કરીને સવાબે અઝીમ હાસેલ કરે.

એ. દીદારી.

પ્રકરણ ૩ જું.

[શું]ઇમામ ગયબ નથી !

(મી૦ ઇસ્નાઅશરીનો ખુલાસો.)

પ્રજામીત્ર તા૦ ૪ થી ફેબરૂઆરી ૧૯૧૯.

પ્રજામીત્ર અને પારસીના અધીપતી જોગ.

સાહેબ,—આપના તા૦ ૩૦ મી જાનેવારી ૧૯૧૯ ના અંકમાં ચોથા સફામાં "વોહરા ચરચા" નાં મથાળાં નીચે જે કાંઇ લખાણુ આવ્યું છે તે તમામથી મારે કાંઇ મતલબ નથી, પણ એ લખાણુના ચોથા પારીગ્રાફમાં લખે છે કે ઉપરાંત કેટલાક એમ કહેવા નીકળેલા છે કે ઇમામ પરદે થયા છે, ત્યારે બીજાઓ કહે છે કે ગયબ છે. એ માન્યતાઓ ઇમામની શાનને કલંકીત બનાવે છે. ઇત્યાદી.

તો એ લખનાર સાહેબનો મતલબ કે ઇમામ ગયબ નથી અને ગયબ જાણે તે ઇમામની શાનને કલંકીત બનાવે છે, તો અમો "ઇસ્નાઅશરી" બાર ઇમામને માનવાવાલા છેલ્લા બારમા ઇમામને ગયબ થયા છે એમ માનીએ છીએ, તેથી તેટલા માટે ટુંક ખુલાસો કરવામાં આવે છે.

તેઓ લખે છે કે પહેલા ઇમામ હ૦ અલી છે અને હ૦ અલીમાં કેવી કેવી સીફાતો હતી તે સરવે ઇસલામી એક મતે માન્ય રાખે છે અને તે સીફાતો અસંખ્ય છે, અને જેવી પહેલા ઇમામમાં સીફાતો હોય તેવીજ તે પછીના દરેક ઇમામમાં હોવી જોઇએ.

તો એ અસંખ્ય સીફાતોમાંની એક મહા ભારે સીફાત કે કોઇ ખેલાડી કે જાદુગર કે ચાલાકી કે નજર બંધી કે હુનરકળાવાળો કરી શકે નહીં તે એ કે મુરદાને જીવતું કરવું તે પણ છે.

તો ઇમામ ગયબ છે તે વાતની જેઓ હાંસી કરનારા, તેને ખોટી માનનારા, કોઇ એવો જાહેર ઇમામ બતાવે કે તે પહેલા ઇમામ હ૦ અલી જેવી સીફાતો ધરાવતો હોય કે, પોતે ભુખ્યા રહી ગરીબોને જમાડતો હોય. પોતે સંકટ વેઠી ગરીબોને માલામાલ કરતો હોય, નાચ, ગાયન વાજા વીગેરેથી છેટો રહેતો હોય અને મુરદાને જીવતું કરતો હોય.

તો હું પોતે તથા મારી લાગવગના એક નહી પણ હજારો જણને લઇને એવા ઇમામની તાબેદારી બલકે ગુલામી કરવા અને તેમના ફરમાન મુજબ અમલ કરવા તઇયાર છું અને જો એવો ઇમામ બતાવી ન શકે તો પોતાની માન્યતા મુકી આપીને અમારી

માન્યતા મુજબ ઇમામ ગયબ છે તે કબુલ રાખી તે જનતી બની જાય.

અને એથી વધારે ખુલાસો મેળવવો હોય તો "અલ્હાદી" નામની કીતાબ ગુજરાતી ભાષાની સાડા ચારસો પેજની જે ભાવનગરમાં રાહેનજાત ઓફીસમાં મફત મળતી હતી તે ખલાસ થવાથી બીજી વખત છપાયે છે તે મંગાવીને વાકીફ થાય.

મજકુર ચરચા પત્રમાં એમ પણ લખ્યુ છે કે હ૦ અલીએ એક સ્ત્રી સાથે કુસતી કરી, તે તદન બનાવટી વાત છે. એ સાહેબની સામે સ્ત્રીઓ આવે તો મોહું ફેરવી લેતા હતા અથવા માથું નીચું કરતા હતા, અને નબી સાહેબે છેલ્લી હજ કરીને પાછા ફરતા ગદીરે ખુમ નામની જગ્યામાં તેમને સવા લાખ માણસોની હાજરીમાં ઇમામ મુકરર કરયા, અને ત્રણ દીવસ સુધી બઇઅત લીધી, ત્યારે સ્ત્રીઓની બઇઅત માટે હુકમ કરયો તેથી પાણીના પ્યાલામાં હઝરત અલીએ હાથ બોળી તે પ્યાલો સ્ત્રીઓમાં મોકલી આપ્યો અને તેણીઓએ તે પ્યાલામાં હાથ બોળ્યા એટલે બઇઅત ગણાણી કેમકે પરાઇ સ્ત્રીના હાથને પરાયા મરદે હાથ અડાડવામાં મહા ભારે ગુનાહ છે, તો તેઓ પરાઇ સ્ત્રી સાથે કુસ્તી કરે કહેવું તે ઇમામની શાનને કલંક લગાડવા સમાન છે.

ઇસ્નાઅશરી.

ઇસ્નાઅશરી મી૰ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ પોતે.

પ્રજા મિત્રમાં મજકુર લખાણુ આવવા બાદ રાહે નજાતનાં અધીપતી મી૰ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ પોતાના માસિક રાહે નજાતમાં જમાદીઉલ આખર હી. સ. ૧૩૩૭ નાં અંકમાં લખાણુનો સઘળો ઉતારો લઇ નીચે મુજબ લખે છે—

"અમોએ મજકુર વાંધા ભરેલી બાબત પ્રજા મીત્રમાં જોઇ તેથી એ મુજબ અમોએ જવાબ લખી છાપીને મોકલી આપ્યો તે એજ પત્રમાં તા૰ ૪ થીના અંકના છાપેલ છે. પણ કેળવણી વીશે જે ઇલ્મેદીનની હદીસ ચીન જેટલે છેટે જવાની સુધરેલાઓએ લાગુ પાડી છે તેનો ખુલાસો પણ અમોએ છાપીને એજ પત્રમાં મોકલેલ, કેમકે તેમાંજ એ ભાષણુ લંબાણુથી આવેલું, જેને દોઢ મહીનો થયો પણ હજુ એ અમારૂં લખાણુ છાપ્યું નથી. અને અમોએ ગયા અંકમાં એ છાપી દીધેલ છે, તો એક તરફી લખાણુ છાપે અને તેનો જવાબ ન છાપે, એ પણ આ સુધરેલા ઝમાનાની બલીહારી છે, ખઇર અમારે તો ફકત આપણુા મઝહબ ઉપર થતા એઅતેરાઝના જવાબથી કામ છે, તે અમા અમારી ફરઝ અદા કરીએ છીએ, અને તે માલીકની દરગાહમાં દોઆ કરીએ છીએ કે સવને નેક હીદાયત કરે. આમીન."

પ્રકરણ ૪ થું.

ઇમામ હાજર કે ગયેબ ?

(મી૦ હુસનઅલીનો સુધારો.)

પ્રજામીત્ર તા૦ ૧૦ મી ફેબરૂઆરી ૧૯૧૯.

પ્રજામીત્ર અને પારસીના અધીપતી જોગ.

સાહેબ,—વી. વી. લખવાનું કે તમારા તા. ૪ થીના પત્રમાં ઇમામ વીષે જે બીના પ્રગટ થઇ છે, તે સંબંધ માં મારૂં નીચેનું લખાણ પ્રગટ કરવા મહેરબાની કરશો.

એ ચરચા પત્રમાં "ઇસ્નાઅશરી" એમ જણાવે છે કે ઇમામ ગએબ છે, અને પરદે છે, પણ એ બીના આપણે તપાસવાની જરૂર છે. કુરાને મઝીદમાં એમ ફર માવ્યું છે કે દરેક મોમીનને કયામતને દહાડે તેના ઇમા મની સાથે બોલાવવામાં આવશે. જ્યારે એમ છે તો ઇમામ હાજર દરેક જમાનામાં હોવાની શહાદત યા સાબીતી છે.

જો ઇમામ ગએબ થાય તો મોમીન કોના ? અને ઇમામની દરેક જમાનામાં બઇયત કરવાનું ફરમાન છે; અને જો ઇમામ એટલે દીનનો રાહનુમા જો ગએબ થઇ

જાય તો આપણે દીનના રસ્તાથી ગુમરાહ થઇ જાઇએ, તેથી પણ ઇમામ દુનીયામાં હાજર હોવાની જરૂર છે. વળી દરેક જમાનામાં મહાન ફેરફાર થયા કરે છે. તેથી તેવા બદલાતા સંજોગોમાં મોમને કેમ વરતવું તે બતાવવાને ઇમામની જરૂર છે. હઝરત ઇમામ હુસેન પર જોકે બહુ સીતમ ગુજરયો હતો, તોપણુ એવણુ સાહેબ ગએબ થયા હતા નહી ને એવણે એમ પણ ન કહયું હતું કે હું ગએબ થઇ જાઉં છું. જો ઇમામ ગએબ થઇ શકે, તો હઝરત ઇમામ હુસેન આટલું દુ:ખ સહન કરતેજ નહી, અને ગએબ થઇ જતે, પણ એવણુ સાહેબ ગએબ નહી થયા તે પણ ઇમામથી ગએબ નહી થવાય એટલે હાજર હોવા જોઇએ એનો એ પુરાવો છે. છેવટે, જો ઇમામની નીખાલસ મનથી શોધ કરવામાં આવે તો ઇમામ મળશે.

હુસનઅલી.

પ્રકરણ ૫ મું.

શ્રી ઈમામી મુબીન.

"રાહેનજાત" ના અધીપતીને જવાબ.

પવિત્ર કુરાને શરીફનું ઉપલું વાકય લક્ષમાં રાખી ઇસ્લામીને આગળ વધવાનો કે બોલવાનો હક છે અને બોલવામાં ઉપલા હેડીંગનો મુદદો સચવાતો ન હોય તો ચુપ રહેવું એ વધારે સારૂ છે.

ખુલાસો.

પ્રજા-મિત્ર પેપરમાં "ઇસ્નાસરી" નાં તખલ્લુસથી જે લેખ આવેલ હતો તેનો રીતસરનો સાદો જવાબ તા૦ ૧૦-૨-૧૯ ના પ્રજા-મિત્રમાં મી૦ હશનઅલીનાં નામથી આવેલ તેથી સંતોષ ન માનતા હાજી ગુલામ-અલી ઇસમાઇલે ફરીથી એ લેખ પોતાનાં ચોપાનીયા રાહેનજાત જમાદીઉલ આખર હી૦ ૧૩૩૭નાં અંકમાં પોતાના ખુલ્લા નામથી એકરાર કરે છે કે તે ઇસ્ના-સરીનાં તખલ્લુસનો આવેલો લેખ અમારા તરફથી મોકલવામાં આવ્યો હતો ત્યારે મી૦ "હશનઅલી" તરફથી પાછો જવાબ એજ પ્રજા-મિત્ર પેપરમાં આવ્યો

તેનાં છુમામણા કરવામાં આવ્યાં છે એ એક આલીમ માટે ઇચ્છવાજોગ નથી. એટલા મંગળાચરણ પછી જણાવીશ કે બીરાદર હાજી ગુલામઅલી માટે અમોને માન છે પણ તેવણુનાં વીચારોને મલતા થઇ શકતા નથી. સબબ કે મજકુર લખાણ ઈસલામી સંગીનતા વગરનો લુલો છે.

પહેલા બીરાદર ગુલામઅલી જે ઇમામને જોવાની ખાહેશ રાખે છે તો તેનો જવાબ કહીશું કે ઇમામને દેખાડવો એ કામ દાઇનો છે. તો હાલમાં કોઇ જાણીતા દાઇને શરણે જાય.

(૧) ઇમામની સીફાતો માટે ભાઇબંધ લખતાં કહે છે કે તે એકે "મુડદાને જીવતું કરવુ" તેના જવાબમાં તવારીખો તપાસતાં સમજાય છે કે હઝરત ઇસા (અ.) તથા બુઝરોગ હઝરત શમ્સ ત્રીબરેઝે મુડદાને જીવતા કરેલ એ હીસાબે મિત્ર ઇસ્નાઅશરીનાં એ બે સાહેબો ઇમામ ગણાયા જેને તમામ ઇસ્નાસરીઓ કબુલ કરે નહી. ત્યારે બીજી તરફ હઝરત ઇમામ હુશેન (અ.) તથા (હ૦) જેનુલ આબદીન (અ.) તથા (હ૦) મોહમદ બાકેર (અ.) તથા (હ૦) જાફરે શાદેક (અ.) વીગેરે ઇમામોએ તવારીખો તપાસતા મુડદાંઓને જીવતા કરેલ નથી તો તે ભાઇબંધ ઇસ્નાઅસરીના અકીદા પ્રમાણે ઇમામ ગણાય નહી જેઓને ઇસલામીઓ દીલોજાનથી ઇમામ તરીકે

સ્વીકારે છે. તેથી સિધ્ધ થાય છે કે એ સીફતથી ઇમામને ઓળખવા નીકળવું તે ભુલ થાપ ખવરાવનારૂં છે.

(૨) આગળ લખતાં ભાઇબંધ ઇમામની તારીફ કરતા લખે છે કે "પોતે ભુખ્યા રહી ગરીબોને જમાડતો હોય, પોતે સંકટ વેઠી ગરીબોને માલો માલ કરતો હોય, નાચ, ગાયન, વાજા વીગેરેથી છેટો રહેતો હોય" તેના જવાબમાં એક દરવેશ એથી વધારે સીફતો ધરાવી શકે છે. તેમજ ભુતકાળમાં થઇ ગયેલ "હાતમ બીન તાઇ" એ પોતાની જીંદગી પરમાર્થ અને સખીપણામાં પુરી કરી ત્યારે વર્તમાનકાળમાં મહાત્મા ગાંધીની જીંદગી પણ મનુષ્યોનાં ભલા માટેની સમજાય છે. કેમકે પોતા પાસે સંપતી હોવા છતાં એક સાધુપણામાં રહીને જન સમાજનાં ભલામાં પોતાનો વખત ગાળે છે. તે વીગતો જોતાં ભાઇબંધ ઇસ્નાશરીનાં વીચારો મુજબ ઉપલા જણાવેલા બે ગ્રહસ્થો તેવણુનાં શું ઠરી શકે? એ પ્રશ્ન છે? તેનો જવાબ ઇલ્મ ધરાવનારી આલમ આપશે પણ અમો ફકત એટલુંજ કહીશું કે એ સીફતો ઇમામને ઓળખવાની પુર્ણતા નથી કેમકે અગર એ સીફતો વાસ્તવીક છે તો પછી હજરત ઇમામહુસેન (અ.) થી વીરૂદ્ધ કાફેરો શા માટે થયા? કે જેને પરીણામે ઇસલામીયો વચ્ચે મહા યુદ્ધ થતા ઇમામને શમશીર ખેંચવી પડી. તે જોતાં સમજાય છે કે વાસ્ત મારતી

માટીમાંથી બનેલ ઇનશાનમાં એ શકતી નથી કે, ઇમામને ઈમામના કાર્યોથી કલ્પી શકે, તેથી જરૂરનો છે કે મનુષ્યે ઇમામ માટે પરવરદીગાર તરફથી પડી ગયેલી પૃથા પર લક્ષ આપીને ઓળખવાની ઉત્કંથા રાખવી.

(૩) આગળ લખતાં ભાઇબંધ કહે છે કે "હું પોતે તથા મારી લાગવગના એક નહી પણ હજારો જણને લઇને એવા ઈમામની તાબેદારી બલ્કે ગુલામી કરવા અને તેમના ફરમાન મુજબ અમલ કરવા તઇયાર છું" એ પ્રસ્નોથી સીધ્ધ થાય છે કે બીરાદર હાજી ગુલામઅલીને અંધ શ્રદ્ધા નથી એ ઇચ્છવાજોગ હોવાથી આસ્ય તેવણ માટે ઇમામને ભેટવા માટેનો મારગ ઉઘાડો થશે કારણકે એ ભાઇબંધને ગાયબ પરની સંપુરણ માન્યતા નથી એમ એવણનાં લખાણથી ઉઘાડું પડે છે ને એ ઇસલામની રૂએ વાજબી અને સત્ય છે.

(૪) આગળ ચાલતા નીચેનો ફકરો વાંચી અમોને હસવું આવ્યું કે લોકો પોતાનાં મન સાથે કેવી મોનો-પોલી લઇ બેઠા છે કે " અમારી માન્યતા મુજબ ઇમામ ગયબ છે તે કબુલ રાખી ઇસ્નાઅશરી બની જાય" ત્યારે કુરાને શરીફમાં પરવરદીગારનું ફરમાન નીચે મુજબ છે.

આયત.

ખરેખર જેઓ ઇમાન લાવ્યા છે અને યહુદી અને

નશારા અને સાબેઇન છે, જે ખુદા અને છેલ્લા દીવસને માને અને સારા કૃત્ય કરે તો તેમને માટે તેઓનો બદલો તેઓના પરવરદીગાર પાસે છે અને તેઓના પર કંઇ ધાસ્તી નથી અને દુખી થશે નહી.

(સુરે બકર આ. ૬૨.)

એ પવીત્ર કલામોથી સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે કે મી૦ હાજી ગુલામઅલીની મોનોપોલી ખોટી અને એકલપેટી છે જેથી કદી પણ ફળી ભુત થશો નહી માટે બહેતર એ છે કે આખી મખલુકાત માટે સારા વીચાર રાખીને શાર ગ્રહણ કરો તોજ સાચા "ઇમામે મુબીન" ને મેળવી શકશો.

(૫) "અલ્હાદી" નામની બુક વાંચવા ભાઇબંધ ભલામણ કરે છે તો મજકુર કીતાબ કાંઇ "ઇલ્હામી" નથી કે જેના પર અમો ચાલવા બંધાએલ હોઇએ, તેથી "અલ્હાદી" વાંચવી એ કાંઇ જવાબમાં દલીલ નથી પણ ઇસલામી શબ્દ એ "ઇલ્હામી" કીતાબ પવિત્ર કુરાને શરીફ છે તેમાંથી જો હવાલો આપીને ઇમામની ગાએબતા સીદ્ધ કરતે તો તમારી મહેનત સફળ થવા વીના રહેતે નહી, પણ કરો શું કે જે બાબત ખરી નથી તેની દલીલ લાવો કયાંથી ? ખેર ખુદા સારૂં કરશે.

(૬) ભાઇબંધ ઇસ્નાશરી આગળ લખતાં જણાવે

છે કે "હ૦ અલી (અ.) એક સ્ત્રી સાથે કુસ્તી કરી તે તદન બનાવટી વાત છે" તેના જવાબમાં લખતાં કહીશું કે એ એક ખુલ્લી બીના છે જે ઇસલામી ત્વારીખોમાં જગે જગે નજરે પડે છે, તે વીરૂધ્ધ તમો એકલા જુદુ કહેશો તો તેથી ત્વારીખો ભુસાઇ જાય તેમ નથી અને ત્વારીખો ન ભુસાય તો પછી તમારૂ લખવું ખરૂ છે એમ કોઇ માને તે બનવા જોગ નથી માટે બહેતર છે કે ત્વારીખો વીરૂદ્ધ ચુપકીદી અખત્યાર કરો.

(૭) હવે સવાલ રહયો "બયઅત" નો તે વીષે ભાઇબંધ લખે છે કે "સ્ત્રીઓની બયઅત માટે હુકમ કર્યો તેથી પાણીના પ્યાલામાં હઝરત અલીએ હાથ બોળી તે પ્યાલો સ્ત્રીઓમાં મોકલી આપ્યો" ત્યારે પવીત્ર કુરાને શરીફમાં પરવરદીગાર ફરમાવે છે કે:—

આયત.

ખરેખર જેઓ તારી સાથે "બઇઅત' કરે છે તેઓ માત્ર ખુદા સાથે બઇયત કરે છે. ખુદાનો હાથ તેઓના હાથ ઉપર છે.

(સુરતુલ ફતહ આ. ૧૦)

ઉપલા પવિત્ર કલામો "બઇયત" નો સબંધ હાથ સાથે રાખે છે ત્યારે ખુદા જાણે ભાઇબંધ હાજી ગુલામ-અલી કોની પયરવી કરનારા થઇ બેઠા છે જે ખુદાના

ફરમાન પર લક્ષ ન આપતાં સાધારણ પુસ્તકોના મુરીદ બની બેઠાં છે.

છેવટે હું નમ્રતા પુર્વક દાવત કરવાવાળાને અપીલ કરતા કહીશ કે આ ગુંચવણ ભરેલી બીના જે ઈસલામીયોમાં ઉભી થઇ છે તેને સાફ કરવા માટે ઉતાવળે "ઇમામ" ની ઓળખ બાહેર લાવો કારણ કે તમો દાવત કરો છો ત્યારે જરૂરનું છે કે જેના તરફ તમે દાવત કરો છો તેના સાથે જરૂર તમારી પહેછાન હોવી જોઇએ અને તે વીગતે તમારી ફરજ અદા કરવામાં પછાત પડો તે તમારી નબળાઇ બતાવવા જેવું ઠરે છે માટે આ બંદાના નેક સલામ કબુલ કરીને ગરીબ મોમીનોની દાઝ દીલ પર ધરી તત્કાળ ઇમામના દીદારથી મુશરફ કરાવો.

"અલીજાન."

પ્રકરણ ૬ ઠું.

મી૦ અલી જાનને જવાબ.

(મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલની ચુપકીદી.)

રાહે નજાત કી. ૨૭ હિસ્સો ૧૦ મો.

મહેરબાન બીરાદર અલીજાન સાહેબ. નેક દોઆના તોહફા બાદ અરજ કે આ—રાહેનજાત માસીક ખુદાના ફઝલો કરમથી અને અહલેબએતે અતહાર અલયહેમુસ્સલામના સદકાથી ૨૭ વર્ષથી અમો પ્રગટ કરીએ છીએ અને અમોને યકીને કામીલ છે, અને ઇલ્હામી પાક પાકીઝા કીતાબ જે કુરઆને શરીફ છે તેથી સંપુર્ણ સાબીત છે કે ઇસ્નાઅશરી (બાર ઇમામને માનવાનો) ઇસ્લામી મઝહબ હક છે, તેથીજ ખુદાની તાઅરીફ, તેની માઅરેફત, તેના રસુલ તથા ઇમામોના પીછાન, ફઝાએલ, મોઅજેઝા, ઇલ્મેદીન, તથા નમાઝ, રોઝા, હજ, ઝકાત, ખુમ્સ, સદકો, ખયરાત, પરદો, મુલાહેઝો, તહારત વીગેરે બાબતો એજ પાક કીતાબ તથા સહીહ હદીસોથી તથા

ઉમદા દલીલો દાખલાથી આ માસીક તથા જુદી જુદી કીતાબોમાં પ્રગટ કરીએ છીએ, અને વાંચી વીચારીને જેમને યકીન થાય છે તેઓ આ પાક પાકીઝા મઝહબ સ્વીકારે છે, અને અમલ કરનારા અમલ કરે છે.

અને જ્યારે ઇસ્નાઅશરી મઝહબ ઉપર ન છાજતા અને ખરાબ હમલા થાય ત્યારે અમો સભ્યતાથી તેનો જવાબ આપીએ છીએ, મુંબઇમાં પ્રગટ થતા પ્રજામીત્ર અને પારસી રોજીંદા પેપરમાં થોડા મહીના થયા વોહરા ચર્ચાના મથાળા નીચેની બીનામાં એ શબ્દો પણ હતા કે ઇમામને ગયબ કહે તેઓ ઇમામની શાનને કલંક લગાડે છે, તો અમારા મઝહબ ઉપર એવો હમલો થવાથી અમોએ તેજ પેપરમાં તથા અમારા માસીકમાં જવાબ સભ્યતાથી આપેલ, અને તે અમારા જવાબ સામે મી૦ હસનઅલીના નામે પ્રજા મીત્રમાં લખાણ પ્રગટ થયું, પણ તેનો જવાબ આપવાની કાંઇ જરૂરત ન હોવાથી અમોએ ચુપકીદી ઇખ્તીયાર કરી.

હાલમાં આપે મુંબઇમાં પગટ તથા "ઇસમાઇલી સતપંથ પ્રકાશ" પુ. ૩ અંક ૬ ઠામાં એ અમારા જવાબનો જવાબ લંબાણથી છપાવ્યો છે, જો કે તે ઘણોજ સભ્યતા અને વીવેકથી લખ્યો છે, પણ તેમાં જે દલીલો આપે પેશ કરી છે કે મુરદાને જીવતુ કરવાથી કે પોતા ઉપર સંકટ ઉપાડવાથી જો ઇમામત સાબીત થતી હોય

તો શમ્સે તબરેઝે મુડદાને જીવતુ કરેલ છે, અને મહાત્મા ગાંધી ભારે સંકટ ઉપાડે છે તેમને શું કેહવા? અને હ૦ ઇમામે હુસયન અ૦ વીગેરે ઇમામોએ મુરદાને જીવતુ કરેલ નથી તો તેમને ઇમામ કેમ જાણવા? વીગેરે બાબતોનો જવાબ ખુલ્લો છે, કે શમ્સે તબરેઝે મુરદાને જીવતું કરેલ હોય તે શરા મુજબ સાબીત નથી, અને ઇમામે હુસયન અ૦ વીગેરે ઇમામોએ મુરદાને જીવતા કરેલ છે, છતાં તમો તેનો ઇનકાર કરો છો, અને બારમા ઇમામ ગાયબ છે તેની સાબેતી આપ કુરઆને સરીફથી માગો છો, તો અમોએ તેની સાબેતી લંબાણ અને ખુલાસાથી "અલહાદી" નામની સાડાચારસો પેજની કીતાબમાં દરજ કરેલ છે, પણ આપે એ કીતાબ વીશે એજ લખાણમાં છપાવ્યું છે કે "અલહાદી નામની બુક વાંચવા ભાઇબંધ ભલામણ કરે છે, તો મજકુર કીતાબ કાંઇ જવાબસાં "ઇલહામી" નથી કે જેના ઉપર અમો ચાલવા બંધાએલ હોઇએ, તેથી "અલહાદી" વાંચવી એ કાંઈ જવાબમાં દલીલ નથી. પણ ઇસલામી સનદ એ "ઇલહામી" કીતાબ પવિત્ર કુરાને શરીફ છે તેમાંથી જો હવાલો આપીને ઇમામની ગાયબતા સીધ્ધ કરતે તો તમારી મહેનત સફળ થવા વીના રેહતે નહી"

તો આ વીશે જાણવું કે જ્યારે આપ ઇમામ ગાયબ હોવાની સાબેતી ઇલહામી પાક કીતાબના હવા-

લાથી લખવા ફરમાસ કરો છો, અને એ પાક કીતાબમાં હોય તો તે મુજબ ચાલવા બંધાએલા પોતાને જાહેર કરો છો, તો અમોએ એજ ઇલ્હામી પાક કીતાબ કુરઆને શરીફ તથા મોઅતબર તવારીખોથીજ અહ્લા-દીમાં મજકુર બાબત સાબીત કરી આપેલ છે, માટે આપની મરજી હોય તો એ કીતાબ વાંચીને વાકીફ થાઓ, અગર હક લાગે તો કબુલ કરો, અગર ધ્યાનમાં ન આવે તો કાંઇ નહીં, બાકી અરસપરસ લખાણો કરીને વાદ વીવાદના અખાડામાં ઉતરવા અમો ચાહતા નથી, કેમકે એ બાબત જાહેર અને સરવેના અનુભવની છે કે જેમ જેમ વાદવીવાદ લંબાય તેમ તેમ અરસપરસ એકબીજાની લાગણી દુખાવાના લખાણ પ્રગટ થાય છે, વળી હુંસાતુસી ઉપર આવીને સભ્યતાને છાપરે મુકાય છે, અને પરીણામ ઘણે ભાગે સારૂં આવતું નથી, છેવટે આપે લખાણમાં જે સભ્યતા વાપરી છે, અને અમારા પ્રત્યે જે માન ધરાવાનું લખ્યું તે માટે આભાર અને એહસાન માનીને આ સાદો અને ટુંક જવાબ ખતમ કરીએ છીએ વસ્સલામ.

પ્રકરણ ૭ મું.

મી૦ અલીજાન અને હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલના લખાણોમાંથી સત્ય શોધ.

આપણે પ્રકરણ ૫ માં જોઇ ગયા કે મી. અલીજાને **ફી ઈમામી મુબીન**ના લેખમાં મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ પાસે ઇમામ ગયબ હોવાની માન્યતાની સાબીતી પાક કુરાને શરીફથી સીધ્ધ કરી આપવા માંગણી કરેલ છે પણ તેના જવાબમાં પ્રકરણ ૬ ઠામાં મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલી નીચે મુજબ જણાવે છે.

"તો આ વીષે જાણવું કે આપ ઇમામ ગયબ હોવાની સાબેતી ઈલ્હામી પાક કીતાબના હવાલાથી લખવા ફરમાશ કરો છો અને એ પાક કીતાબમાં હોય તો તે મુજબ ચાલવા બંધાયેલાં પોતાને જાહેર કરો છો, તો અમોએ એજ ઈલ્હાગી પાક કિતાબ કુરાને શરીફ તથા મોઅતબર ત્વારીખોથીજ અહ્લ્હાદીમાં મજકુર બાબત સાબીત કરી આપેલ છે, માટે આપની મરજી

હોય તો એ કિતાબ વાંચીને વાકેફ થાઓ, અગર હક લાગે તો કબુલ કરો, અગર ધ્યાનમાં ન આવે તો કાંઇ નહી, બાકી અરસ પરસ લખાણો કરીને વાદવિવાદના અખાડામાં ઉતરવા અમો ચાહતા નથી, કેમકે એ બાબત જાહેર અને સરવેની અનુભવની છે કે, જેમ જેમ વાદ-વીવાદ લંબાય તેમ તેમ અરસ પરસ એક બીજાની લાગણી દુ:ખાવાનાં લખાણ પ્રગટ થાય છે. વળી હુંસા-તુસી ઉપર આવીને સભ્યતાને છાપરે મુકાય છે અને પરીણામ ઘણે ભાગે સારૂં આવતું નથી. છેવટે આપે લખાણમાં જે સભ્યતા વાપરી છે અને અમારા પ્રત્યે જે માન ધરાવાનું લખ્યું તે માટે આભાર અને એહસાન માનીને આ સાદો અને ટુંક જવાબ ખતમ કરીએ છીએ. વસ્સલામ."

ઉપરના જવાબથી નિ:પક્ષપાત વાંચક તોલ કરશે કે **મી૦ અલીજાને** પ્રકરણ ૫ માં જણાવ્યા મુજબ ખુલ્લા શબ્દોમાં માંગણી કરી છે કે—

"**અલ્હાદી** નામની બુક વાંચવા બાછબંધ ભલામણ કરે છે, તો મજકુર કિતાબ કાંઇ જવાબમાં "**ઇલ્હામી**" નથી, કે જેના ઉપર અમો ચાલવા બંધાએલા હોઇએ, તેથી **અલ્હાદી** વાંચવી એ જવાબમાં દલીલ નથી, પણ ઇસ્લામી સનદ એ "**ઇલ્હામી**" કિતાબ પવીત્ર કુરાને શરીફ છે, તેમાંથી જો હવાલો આપીને ઈમામની

ગયબતા સીદ્ધ કરતે તો તમારી મહેનત સફળ થયા વીના રહેતે નહી."

ઉપર મુજબ ખુલ્લી માંગણી કરવા છતાં મી૦ **હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ અલ્હાદી** વાંચવા ફરી ફરી ભલામણ કરે છે અને તેથી એમ સાબીત થાય છે કે પાક કુરાને શરીફમા તેવી સાબીતીની બાબતો ન હોવી જોઇએ કે જે જવાબમાં રજુ કરે.'

જો એમ ન હોય તો, થોડીએક સાબીતી તો જવાબમાં રદીયા દાખલ આપવી જોઇએ. એક આલીમ તરીકે અથવા એક જાહેર લેખક તરીકે **મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ**ની ફરજ છે કે, સવાલ પુછનારને સંતોષકારક જવાબ આપવો અને તેવા બે તાસુબ જીજ્ઞાસુને જવાબ આપવામાં કોઇપણ જાતની એબ હોય એમ અમે માની શકતા નથી; અને તેથા સાબીત થાય છે કે **કુવામાં 'હોય તોજ હવાડામાં આવે,** એટલે તેવી સાબીતી જો હોય તોજ રજુ થઇ શકે! છતાં નવું નવું જાણુવાની અને તોલ કરવાની અમારી કુદરતી પ્રકૃતીને તે જજમેન્ટ અધુરૂં લાગ્યું અને તેથી **અલ્હાદી** કીતાબ મંગાવી અમોને ચીપી ચીપી વાંચવી પડી કે, જેના ઉપર **મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ** ફખર ધરાવે છે કે તેમાંથી તેવો કાંઇ

મુદ્દા મળે!! આખી બુક વાંચતાં થોડીએક તેમણે ઠોકી બેસાડેલ બાબતો તેમાંથી મલી આવી છે.

મુળ વાત પાક કુરાને શરીફથી સાબિતી શોધ-વાની હોવાથી હદીસો અને રાવીઓની બનાવટો કે અન્ય શાબ્દ કીતાબોના પુરાવા તરફ રહેજ પણ લક્ષ આપવાની જરૂર જણાઇ નથી, કારણજે દરેક ધર્મમાં તેથી ઘણી વધારે સાબેતીઓવાળાં મનુષ્યના હાથે લખાયેલ મન ઘડીત પુરાવાથો પોતાના ધર્મને સાબેત કરવાવાળા પુસ્તકો મળી આવે છે અને તેથી તેવી બીન ઇલ્હામી કીતાબો ઉપર આધાર રાખનાર વર્ગ રોશની વીનાની બતીનાં ખાલી ખોખાં સાથે અજ્ઞાનતાના અંધકારમાં ગોથા ખાય છે. ઇસ્લામીયોનો દરેકે દરેક ફીરકો એવી બીન ઇલ્હામી કીતાબો કે મનુષ્ય ઘડીત અન્ય પુરાવા અને સાબીતી ધરાવે છે કે, જે વીના કોઇ પણ ફીરકો ટકી શકે નહી અને તેથી તેવી બીન જરૂરી બાબતો તરફ લક્ષ આપવાની રહેજ પણ જરૂર જણાતી નથી.

હાસલ કલામ! નીચેની કુરાને શરીફની આય-તોને પોતાની સાબીતી તરીકે મી૦ હાજી ગુલામ-અલી હાજી ઇસ્માઇલ અલ્હાદી કીતાબમાં રજુ કરે છે, જે વાંચી મનન કરી તલ્લાસ કરતાં નીચે મુજબ સાર અમોને મળ્યો છે, જે વાંચક વર્ગ સમક્ષ રજુ

કરીએ છીએ જેથી નિ:પક્ષપાત વાંચક હક અને બાતિલ સમજી શકશે.

અહ્લહાદી કીતાબમાંથી ઉતારો.

"અને સુરએ માએદાની ૧૩ મી આયતમાં ફરમાવે છે, **વબઅસ્ના મિન હો મુસનય અશર નકીબા,** એટલે અમોએ બની ઈસરાઇલમાં બાર નોકબા સરદાર મુકરર કર્યા અને બીજી જગોએ ફરમાવ્યું છે, **વકત અનાહો મુસનતય અશરત અસ્બાતન ઓમમા,** એટલે અમોએ તેઓમાંથી બાર અસ્બાત (પૌત્ર) થી સમુહ મુકરર કર્યા તેમજ તેણે ફરમાવ્યું છે, **વસ્સમાએ ઝાતિલ બોરૂજે,** એટલે આસમાનમાં બાર બુરૂજ (ગ્રહ) છે.

ખુદાએ તઆલાએ સુરએ તવબાની ૩૬ મી આયતમાં ફરમાવ્યું છે કે '**ઇન્ન ઈદ્દ તશ્શોહુરે ઈન્દલ્લા ઇસ્નાઅશર શાહુરા, ફી કિતાબિલ્લાહે, યવમ ખલકસ્સમાવાતે વલ્અર્ઝ, મિનહા અર્બઅતુમ હોરોમ, ઝાલેકદ્દીનુલ કય્યીમ.**' એટલે અલ્લાહે મહીના બાર મુકરર કર્યા છે અને તે અલ્લાહની કિતાબ એટલે લવહે મહફુઝમાં આસમાન-જમીન પયદા કરી ત્યારથી દરજ કરેલ છે, અને એ બારમાં ચાર હુરમતવાળા છે.

જાહેરી સબ્દી અર્થ તો એ મુજબ છે, પણ

'તેની તાવીલ' તફસીરે કુર્હાન વી૦ માં એમ છે કે એ શેહર (મહીના) થી મુરાદ ઇમામ છે, કે ખુદા ફરમાવે છે કે આસમાન-જમીન પયદા કર્યા ત્યારથીજ લવહે મહફુઝમાં લખાએલ છે કે **ઈમામ** બાર છે અને તેમાં ચાર હુરમતવાળા છે અને એજ બારથીજ **'દીન'** કાયમ છે. ચાર હુરમતવાળા છે તેથી મતલબ કે ખુદાએ પંજે-તને પાક માટે પાંચ નામ પોતેજ મુકરર કરેલ છે, તેમાંથી ચાર નામ પોતાના એ નામમાંથી કાઢયા કે જેમ ગુણ દર્શક છે, એટલે ખાસ નહી, પણ સીફત (ગુણ) છે."

(અલહાદી પા. ૪૭-૪૮-૪૯.)

અમારો ખુલાસો.

બાર ઇમામની સાબીતી માટે **અલહાદી** કિતાબ કે જે ૪૧૪ પાનાની છે, તેમાં ફકત ઉપરની લીટીઓજ કર્તાએ આપેલી છે અને તે પણ મારી તોડીને અર્થના અનર્થ કરી ઘુસાડી છે, છતાં ઇન્સાફ દાખલ આપણે તેનું મનન અને શોધ કરવી ઘટે છે,

મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઈલ **અલહાદી** કિતાબમાં સુરે **મઆદાની** ૧૩ મી આયત જણાવેછે પણ તે તે સુરાની ૧૩ મી નહી પણ બારમી આયત છે એ ધ્યાન ખેંચવાની રજા લેતાં ૧૨ મી આયતના ફકરાનો સદાબરો ઉતારો પ્રોફેસર મી૦

ઇસ્ફહાનીએ કરેલા કુરાને શરીફના તરજુમામાંથી નીચે આપીયે છીએ.

મી૦ ઇસ્ફાહનીના કુરાને શરીફના તરજુમામાંથી.

"અને ખરેખર ખુદાએ અસ્રાઇલના દીકરાઓ પાસેથી કરાર લીધો અને અમે તેઓમાંથી બાર સરદારો બનાવ્યા.અને ખુદાએ કહયું કે ખરેખર હું તમારી સાથે છું. જો તમે નમાઝ પઢો અને ઝકાત આપો અને મારા પેગમ્બરો ઉપર ઇમાન લાવો અને તેમને માન આપો, અને ખુદાને નીખાલસપણે ધીરો તો હું તમારા અપરાધ માફ કરીશ અને તમને બેહેસ્તની વાડીઓમાં દાખલ કરીશ, જેની નીચે નદીઓ વહે છે; પણ આ પછી તમારામાં જે કોઇ કાફેર થાય તેણે ખરેખર સીધો રસ્તો ખોયો છે."

(કુરાને શરીફ સુરે માઅદા આ. ૧૨.)

બાર સરદારો માટે પ્રોફેસર મી૦ ઇસ્ફાનીનું ટીપણ.

એસરાઇસના વંશજોએ મેસ્ર દેશ જીત્યા પછી ખુદાએ તેમને શામ કે જેમાં તે વખત અમાલેકા જાતના રાક્ષસો વસતા હતા તે આપવાનું વચન આપીને ત્યાં

જવાનો હોકમ કર્યો. એમ કહેવામાં આવ્યું છે તે શક્ષસો ૮૦૦ થી ૩૩૦૦ વાર ઉંચા હતા. તેઓની વાડીઓમાં એવી મહોટી દ્રાક્ષો હતી કે તેનો એક ઝુમખો પાંચ માણુસોથી ઉંચકાય અને દાડેમના અરધા છોતરામાં પાંચ માણુસો સમાઇ શકે; તેથી હ૦ મુસાએ ખુદાનાં ફરમા નથી ચઢાઇ કરવા માટે બની એસ્રાઇલની બાર કોમમાંથી બાર સરદારો નીમ્યા. જ્યારે તેઓ તે દેશની સરહદ પર આવ્યા ત્યારે હ૦ મુસાએ પેલા બાર સરદારોને તે દેશની હાલત વીષે ખબર કાઢવા મોકલ્યા, પણુ તેઓને રસ્તામાં ઉજ-એન-ઉતુક મળ્યો જે ૩૩૦૦ વાર ઉંચો હતો, તેણુે તેમને પોતાની અંગરખાની ચાળમાં લઇ લીધા પછી તે પોતાની મા પાસે તેમને લઇ ગયો અને પગ તળે ખુંદીને તેમને મારી નાંખવાની તેણુે તેણીની પાસે રજા માંગી, પણુ માએ તેઓને છોડી મુકયા એમ ધારીને કે તેઓ આ ખબર તેમનાં લશકરને આપશે અને તેથી તેઓ નાશી જશે. આ સરદારો પાછા આવ્યા પણુ પોતાના ટોળાઓ ના હીમ્મત થઇ જશે એમ ધારીને તેઓએ આ વાત તેમને જાહેર નહી કરવાનો ઠરાવ કર્યો; તેમ છતાં તેઓએ હ૦ મુસા અને હારૂનને બધી વાત કહી. છાવણીમાં પ્હોંચ્યા પછી દશ જણુાએ જાહેર રીતે પોતે જે જોયું હતુ તે કહયું અને બે જણુા ચુપ રહયા. આથી એસ્રાઇલના છોકરાઓ ગભરાયા અને

બોલ્યા કે આવા માણસોની સામે આપણે કેમ લડી શકીએ ! આ ફકરાનો સંબંધ આની સાથે છે.

*   *   *   *

સુરાતુત તઉબા આયત ૩૬ મી.

"ખરેખર મહીનાની સંખ્યા ખુદા પાસે તેની લખેલી કીતાબમાં તે દીવસથીજ બાર છે કે જે દીવસે તેણે આકાશો અને પૃથ્વી પેદા કરી છે, તેમાના ચાર હરામ છે. આ સત્ય ધર્મ છે માટે તે મહીનામાં તમે પોતાની ઉપર ઝોલમ કરો નહી અને તમે સઘળા મોશ-રેકો સામે લડો જેવી રીતે કે તેઓ સઘળા તમારી સામે લડે છે અને જાણો કે ખરેખર ખુદા પરહીઝગારો સાથે છે."

(કુરાને શરીફ સુરતુત તઉબા આ ૩૬.)

ચાર હરામ માસ ઉપર પ્રોફેસર મી૦ ઈસ્ફાનીનું ટીપણ.

"આ ઠેકાણે ખુદા મુસલમાની કાયદા જેવા કે રૂઝા રાખવા, હજ્જ કરવી, ઝકાત આપવી વગેરેનો વખત જાળવવાનું ચંદ્રના દેખાવની ગણત્રી ઉપર મુકરર કરે છે, પણ અરબ લોકોની પેઠે સુર્યની ગતીની ગણત્રી ઉપર નહી, કે જેઓ યહુદી અને ખ્રીસ્તી પાસેથી પોતાના ચંદ્ર વર્ષને સુર્ય વર્ષમાં ઉતારી દેવા માટે ત્રીજે ત્રીજે

વરસે એક અધીક માસ નાંખવાનું શીખ્યા હતા અને તેથી હજ્જ અને રૂઝાના વખતમાં ફેરફાર થતો હતો."

ઉપરની આયતો ઉપરથી નીકળતો સાર.

હવે કીતાબ **અહ્લહાદીના** કર્તાની લીધેલ **કુરાને શરીફ**ની મજકુર સાબીતીયો ઉપરથી શું સાર નીકળે છે તે તપાસીયે:—

૧. **સુરએ માઅદા આયત ૧૨ નો અર્થ** જોતાં તથા ટીપણુ તપાસતાં આપણુને સાફ જણાય છે કે **બાર ઇમામ** હોવાનું તેમાંથી કોઇપણ રીતે સાબીત થઇ શકતું નથી. ઇમામતનો સ્વાલજ તે જગોએ નથી. ફસરાયેલ લોકોની વાતમાં **બાર ઇમામ**ની વાતનો મુદ્દો કેમ સમાય? અને તેથી તે કોઇપણ શખ્સની અકલમાં ધડ બેસે તેમ નથી અને તેથી ખરા પુરાવાની ગેરહાજરીમાં આવા ફોકટ ફાંફાં મારી **બાર** શબ્દ ઉપરથી પોતાના મુદ્દા માટે સાબીતી લાવી ભોળાઓને અને અજ્ઞાનોને ભરમાવવાનો આ રસ્તો **અહ્લહાદી** કીતાબના કર્તા જેવા આલીમને બીલકુલ લાયક ન ગણાય!!

૨. તેજ મુજબ આગળ આપેલ આયતોના ટુંક ટુકડાને **બાર** શબ્દ ઉપરથી પોતાના મુદ્દા માટે ઠોકી બેસાડેલ છે. બાર બુરૂજ કે બાર ચશ્માત **ઉપરથી**

ઇમામની બારની ગણત્રી કરવી તે **અહ્લહાદી** કીતાબના કર્તાની ખરા મુદ્દા હોવાની નબળાઇજ બતાવે છે અને તેવા મન ઘડીત મુદ્દા કોઇપણ અકકલમંદ માણુસનાં મગજમાં કદીપણ ઉતરી શકે તેમ નથી.

૩. **સુરતુત તઉબા આયત ૩૬** માં તો **અહ્લહાદી** કીતાબના કર્તાએ મુદ્દા મુડીની ગેરહાજરીમાં અર્થનો ઉલ્ટો અર્થ કરી પોતાનો કકો ખરો કરવાની વેતરણમાં તદ્દન કાચુંજ કાપી નાંખ્યું છે. **મી૦ હાજી ગુલામઅલી** તાવીલ અર્થ તરીકે બાર માસને બાર ઇમામની ઉપમાં આપી ચારને હુરમતવાળા જણાવે છે એટલે કે બાર ઇમામનાં નામોમાં ચાર નામો હુરમત વાળા છે. **મી૦ હાજી ગુલામઅલી** એક આલીમ તરીકે સમ્પુરણ રીતે જાણતા હોવા જોઇએ કે તેઓ તેઓના મુદ્દાઓનો પાયો તદ્દન રેતી ઉપર બાંધે છે, પણ જ્યાં ગાંઠેજ ન હોય તો લાવેજ કયાંથી? અને તેથીજ **હુરોમ**નો અર્થ જેમ **ઇસ્ફાની**એ અને તેઓએ પોતે તેમના તરફથી પ્રગટ થએલ કુરાનની **તફસીર**માં અર્થમાં **હુરામ**જ કરેલ છે. (જુઓ પેલો ભાગ પાને ૭૭૦) તેને પોતાના મુદ્દા સારૂ લેવા માટે અર્થ બદલી હુરમતવાળા ઠોકી બેસાડેલ છે.

મઝકુર આયતના તેઓએ પોતાના કુરાનમાં કરેલા અર્થ પ્રમાણે હુરો[illegible] અર્થ **હુરામ** લેતાં **મી૦ હાજી**

ગુલામઅલીના વીચાર મુજબ બા'ર માસને ચાર હમામ તરીકે ગણીયે તો, તે ચાર હમામમાં કયા ચાર હરામ હમામ છે, તે બતાવવા મી૦ હાજી ગુલામ-અલી હાજી ઇસ્માઇલિ તકલીફ લઇ પોતે જે કાચું કાપી નાંખ્યું છે, તેમાં કાંઈ સુધારો કરશે તો ઉપકાર થશે.

૪. મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલના કીધેલા અર્થ મુજબ જો ઇમામની સંખ્યા બારની ગણીયે તે કદી સત્ય એટલા માટે નથી કે પાક કુરાને શરી-ફમાં હ૦ શોઅયબ નબી તથા હ૦ સાલેહ નબી માટે ફરમાવેલ છે કે—

"ઇન્નહો માલએ ઇમામી મ્મોબીન."

એટલે—એ બન્ને ઇમામે મોબીન છે.

જેનો ઉતારો મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલે અલ્હાદી કીતાબમાં પા. ૨૭ માં લીધેલ છે, તેમજ હ૦ ઇબરાહીમ માટે પણ પાક કુરાને શરીફમાં ફરમાવેલ છે કે:—

"ઇન્ની જાએલક લિન્નાસે ઇમામન."

એટલે કે—"ખરેખર મેં તને લોકો માટે ઇમામ બનાવેલ છે."

જેનો ઉતારો પણ અલ્હાદી બુકમાં તેના કર્તાએ

પાના ૮ માં લીધેલ છે, તો હવે એ મુજબ લંબાણુ તપાસ કરતાં ઇમામની સંખ્યા વધતી જાય છે તો પછી તે વધતી જતી સંખ્યા ખોટી ગણવી કે મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલના કરેલા અર્થ મુજબ બારની મુકરર સંખીયા દરશાવની આયતો ખોટી ગણવી ?

ટુંકમાં બાર ઇમામ હોવાનું પાક કુરાને શરીફમાં કોઇ ઠેકાણે લખેલું નથી એમ ઉપરની બાબતો તપાસતાં સાબીત થાય છે અને હજી પણ ઉપરની બાબતો સિવાય હોય તો તેઓ દર્શાવે એમ અમો માંગણી કરીએ છીએ. કુરાને શરીફ જેવી ઇસ્લામી કીતાબમાંની આયતોના ખોટી રીતે અર્થના અનર્થ કરી કે મારી ઠોકી અર્થ કરવા મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ જેવા આલીમ માટે કેટલું નીચું જોવડાવનારૂ ગણી શકાય તેનો વાંચક વરગે તોલ કરવો.

ઇમામ ગયબ હોવાનો મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલનો મુદ્દો.

હવે ઇમામ ગયબ હોવાનો અલ્હાદી કીતાબના કર્તા પાક કુરાને શરીફનો કયો મુદ્દો ધરાવે છે કે જે ઉપરથી મી૦ અલીજાનને અલ્હાદી કિતાબ વાંચવાનું જણાવે છે, તે તપાસતાં નીચેની આયત આખી બુકમાંથી મળી આવે છે.

અહ્‌હાદી કિતાબમાંથી.

"તે વીષે કુરાને સરીફમાં પહેલા સીપારાની પહેલી આયતમાં ખુદા ફરમાવે છે:—

બિસમિલ્લા હીર રહમાનીર રહીમ,
અલીફ, લામ, મીમ, ઝાલીકલ કીતાબુ,
લારયબા ફીહી હુદન લિલ મુત્તકીન,
અલ્લઝીના, યુઅમીનુના બિલગયબી.

એટલે—આએ કીતાબ છે કે જેમાં જરાપણ શક નથી અને તે એ પરહેજગારોને હીદાયત કરનાર છે કે જેઓ ગઇબ ઉપર ઇમાન લાવે છે.

(અહ્‌હાદી પા. ૧૫૦)

ઉપરની આયત માટે પ્રો. ઇસ્ફાનીએ કરેલ ખુલાસો.

ઉપરની આયતમાં ગઇબ ઉપર ઇમાન લાવવાનો અરથ પુસ્તક કરતા ઇમામની ગયબ હોવા માટે કરે છે, જ્યારે તેજ આયતનો તરજુમો પ્રોફેસર **મી૦ ઇસ્ફાની** નીચે મુજબ ખુલાસાવાર કરે છે.

"કૃપાળુ (અને) દયાળુ ખુદાનાં નામથી શરૂ કરૂં છું. અ. લ. મ. (૧) આ તે કીતાબ (કોરઆન) છે કે જેમાં કાંઇ શક નથી, તે પરહેઝગારોને રસ્તો દેખાડનાર

છે. (૨) કે જેઓ (ધરમની) અદ્રશ્ય* બાબતોમાં ઇમાન લાવે છે.

*ગયબ અદ્રષ્યના ટીપણુમાં **મી૦ ઇસ્ફાની** લખે છે કે,

"ગઇબિનો અરથ અદશ્ય થાય છે, જેમકે ખુદા ફરેસ્તાઓ, કયામતનો દીવસ, બહેસ્ત, દુઝખ વગેરે કે જે જોવામાં આવતાં નથી. તેથી આ વાકયનો અરથ એ કે ખરા મોમનો તેઓજ છે કે જેઓ તેમાં ઇમાન લાવે છે."

અમારો ખુલાસો.

મી૦ ઇસ્ફાનીએ કરેલ ટીપણુના ખુલાસા ઉપરથી સાફ જણાવે છે કે **ગઇબ** શબ્દ ઇમામત માટે વપરાએલો નથી. કદાચ ઘડીભર **મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસમાઇલ**ના કહેવા મુજબ કબુલ કરી લઇએ તો, જ્યારે આ આયત નાઝીલ થઇ તે જમાનાના લોકો ઇમામ **ગઇબ** ન માનતા હોય તો તે મોમીનો નથી. તેથી તે વખતના જાહેર ઇમામ **હ૦ મઉલા મુરતઝાઅલી** વગેરે, ઇમામો નજ ગણાય અને તેઓ ઉપર ઇમાન લાવનાર (કારણકે તેઓ ગઇબ નહી હતા) મોમીનો નહી હતા ! આ ઉપરથી સાબીત થાય છે કે મજકુર આયત કદીપણ ઇમામતની ગયબતા સાબીત કરતી નથી.

અલ્હાદી કીતાબના કરતાએ એ કીતાબ પાના ૪૧૪ માં લખી છે જેમાં **બાર ઇમામ અને ગઇબ ઈમામત** વીષે ઉપરનીજ આયતો આખી બુકમાં રજુ કરી છે, જે બીલકુલ મન ઘડીત અને તાણી તોડી ઠોકી બેસાડેલ છે એમ ઉપર મુજબ સાબીત થઇ ચુકે છે. એજ કીતાબમાં લખેલું છે કે:—

"પાક **કુરાને શરીફ**માં ખુદાવંદતાંલાએ કેટલેક ઠેકાણે ફરમાવેલ છે કે:—

"વલા રત્બીન વલાયાબેસિન ઇલ્લા ફી કીતાબીમ મોબીન."

એટલે કે—દરેક ચીજ લીલી હોય કે સુકી, મતલબ કે તમામ બાબત જાહેર કીતાબ (કુરઆન)માં છે.

(અલ્હાદી પા. ૨૯-૩૦).

કોઇપણ એવી લીલી કે સુકી ચીજ નથી કે જે આ પાક કીતાબ (**કુરઆન**) માં ન બતાવવામાં આવી હોય, ત્યારે ઇમામત જેવી બાબત **કુરાને શરીફ**માં ન હોય એ કદી બનવા યોગ્ય નથી. **મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઈસ્માઇલ કુરાને શરીફ**ની આયતોનો જાહેરી અરથ નહી લેતાં તાવીલ અરથ લેવાનું જણાવે છે કે જે તેમનો કરેલો અરથ કદીપણ કોઇપણ અક્કલમંદ માણસની અક્કલમાં ઉતરે એમ નથી છતાં

તેઓ પોતાનો કરેલો તાવીલ અરથ સત્યજ છે એમ કદી કહી નહીંજ શકે કારણકે :—

સુરએ આલે ઇમરાનની ૭ મી આયતમાં ફરમાવેલ છે કે :—

"વમા યઅલમો તાઅવીલહુ ઇલલ્લાહો વરાસેખુન ફીલઇલ્મે."

એટલે—તેના ગુઝ ભેદવાળા કલામની તાવીલ કોઇ જાણતું નથી પણ અલ્લાહ તથા એ બુઝુર્ગો કે જેઓ ઇલ્મમાં સમ્પુરણ પ્રવિણ અને કામિલ છે.

(અલહાદી પા. ૫૩.)

તે બુઝુર્ગો નબી અથવા ઇમામો છે, તો હાજર ઇમામ વગર કુરાને શરીફની આયતોની તાવીલ સમજવાને કોઇની તાકાત નથી, એમ ઉપરની આયતથી સાબીત થાય છે અને તેથી મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ પોતે કરેલ અરથ ખરો છે એમ કદી પણ કહી શકશે નહી ત્યારે મનઘડત અર્થો કરવામાં તેમના જેવા આલીમ માટે કેટલું જોખમ ભરયું છે, તે જણાવવા અમો તે આયતનો ઉપલો તથા નીચલો બાગ સંપુરણ અરથ સાથે નીચે આપીએ છીએ.

"ખુદા તેજ છે કે જેણે તારી ઉપર કુરાન મોકલ્યું છે કે જેમાં કેટલીક આયાત મોહકમ (સ્પષ્ટ)

છે. તે આયાત તે કીતાબની માતા (મુળ) છે; અને બીજી કેટલીક મોતશાબેહાત (બહુ અર્થી) છે. પણ જેઓનાં અંતઃકરણમાં અળવાઇ છે, તેઓ (તે કીતાબમાં) જે મોતશાબેહ છે તે પ્રમાણે ચાલે છે. તે ફેત્ના (કાફર પણા)ની ઇચ્છા અને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે અરથ કરવાના હેતુથી છે, પણ તેનો અરથ ખુદા સીવાય બીજો કોઇ જાણતો નથી."

(સુરેઆલે ઇમરાન આયત ૭ મી.)

ઉપરની આયત સાફ સુચવે છે કે **"જેઓનાં અંતઃકરણમાં અવળાઈ છે અને જેઓને ફીત્નો (કાફરપણું) કરવાની ઇચ્છા છે તેઓજ મોતશાબેહાત (બહુ અર્થી) આયતો પ્રમાણે ચાલે છે અને પોતની મરજી મુજબ અર્થ કરે છે."**

ત્યારે **મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ** પોતાની વાતને ટેકો આપના સ્પષ્ટ આયતોની ગેરહાજરીમાં મોતશાબેહાન (બહુ અર્થી) આયતો પ્રમાણે ચાલી પોતાના મનઘડીત અરથ મારી ઠોકી કરી બેસાડે છે, તેને માટે શું ધારવું? તે વાંચક વરગે વીચાર કરી લેવો.

ટુંકમાં **અલીજાનની** માંગણીનો જવાબ આપ-

વાની અશકિતને લીધે "અમો વાદમાં ઉતરવા નથી માંગતા" કહેવું એ, અને અલ્લહાદી કીતાબમાં જણાવેલ તેઓના મુદ્દાની આયતોની અમોએ કરેલ ચોખવટ બાદ **મી૦ હાજી ગુલામઅલી** પાસે બાર ઇમામની માન્યતા અને ધયબતી માન્યતાના મુદ્દા પાક કુરાને શરીફથી નથી એમ સાફ સાફ સાબીત થાય છે.

મી૦ અલીજાને કુરાને શરીફથી સાબીત માંગેલી હોવાથી હદીસો માટે કાંઇ બોલવાનું રહેતું નથી અને તે બાબતમાં **મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલ** કબુલ કરે છે કે હદીસોનું ઠેકાણું નથી. જેમકે તેઓ તેજ કીતાબમાં પાને ૨૨૮ લીટી ૮ થી ૧૧ માં લખે છે કે "અને એ સાબીત કરવાની જરૂરત નથી કેમકે રીવાયત કરનારાઓ અને રીવાયતો તથા હદીસોમાં થએલા ફેરફાર અને સુધારા વધારાનો જે હાલ છે તે મશહુર છે."

એ ઉપરથી રાવીયોની રીવાયતો અને કુરાને શરીફની આયતો સાથે નહી સંબંધ રાખતી હદીસો ઉપર ઇમામત જેવી .બાબતનો મદાર બાંધવો એ ફકત રેતી ઉપર હવેલી ચણવા બરાબર છે.

પ્રકરણ ૮ મું.

ઇમામે મુબીન.

જ્યારે ઇમામની ગયબની માન્યતાની સ્પષ્ટ આયતો પાક કુરાને શરીફમાં નથી તો, જાહેર ઇમામ માટે તેવી આયત છે કે કેમ તે શોધવાનું સાધારણ રીતે મન થાય છે અને તેથી તેવી નીચેની આયત તેના પાકા પુરાવા દાખલ મશહુર છે અને જે અલ્લહાદી પુસ્તકના કર્તાએ તેજ કીતાબમાં પાને ૨૬ માં દાખલ કરેલ છે.

"વકુલ્લ શયઇન અહસયનાહો ફી ઇમામી મોબીન."

શબ્દાર્થ.

વ – અને.	અહસયનાહો – અમોએ રાખી છે.
કુલ્લ – સઘળો.	ફી – માં, અંદર, પાસે.
શયઇન – ચીજો.	ઇમામી – ઇમામ.
	મોબીન–જાહેર.

એટલે કે—દરેક ચીજ (ઇલ્મ વગેરે) નો અહેવાલ જાહેર ઇમામ પાસે છે.

મોબીન શબ્દ ગયબથી ઉલ્ટો છે, વળી ઈમામી મોબીન (જાહેર ઈમામ) સાફ સાફ બતાવી આપે છે કે ઇમામ કદી ગયબ હોયજ નહી અને ગયબ ઇમામ હોય તેની પાસે તમામ ચીજ ઇલ્મ વગેરેનો અહેવાલ નથી.

કેટલાએક લોકો આ જગોએ ઇમામનો અર્થ કુરઆન કે લવહે મહફુઝ કરે છે પણ તે માટે મી૦ હાજી ગુલામઅલી પોતેજ ખુલાસો કરતાં કહે છે કે:—

"અને જેઓ આ જગ્યોએ ઈમામે મોબીનનો અર્થ "લવહે મહફુઝ" નીર્માણ થએલ ચીજો લખેલી તખ્તી નો કરે છે અને કહે છે કે તમામ ચીજો તેમાં લખાએલી છે, તો લવહે મહફુઝ માટે ઈમામ શબ્દ કુર-આનમાં કોઇ જગોએ આવેલ નથી અને તે બંધબેસ્તો પણ નથી અને પયગમ્બર તથા ઇમામ માટે એ શબ્દ ખુદાએ કુરઆનમાં હ૦ શોઅયબ નબી તથા હ૦ સાલેહ નબી માટે વાપરેલ છે જેમકે ફરમાવેલ છે કે "ઇન હોમા લબે ઈમામી મોબીન" એટલે એ બંને ઈમામે મોબીન છે.

(અઈહાદી પા૦ ૨૭.)

ઉપરનો ફકરો એટલું કબુલ કરાવવાને બસ છે કે

ખુદાવંદતાલાએ જે જગોએ ઈમામ શબ્દની જરૂર પડી ત્યાં ઈમામ ચોખે ચોખું ફરમાવ્યું છે અને તે માટે બીજો શબ્દ વાપરેલ નથી ત્યારે નકીબા કે અસ્બતન, બોરૂજ વગેરે શબ્દો ઇમામની જગોએ ઠોકી બેસાડવામાં કેટલું જોખમ સમાયેલું છે તે સુરે આલે ઇમરાન આયત ૭ મી વાંચવાથી જણાશે.

—•◦•—

જાહેર ઈમામની જરૂરત.

—•◦•—

જાહેર ઈમામની પીછાણની કેટલી જરૂર છે તે નીચેની આયતો, હદીસો અને દાખલાથી જણાશે કે જે મી૦ હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસ્માઇલે તેજ કીતાબમાં રજુ કરેલ છે.

"ઇકમાલુદ્દીનમાં લખ્યું છે કે અબાન બીન તગલબે હઝરતે ઇમામ અબી અબદીલ્લાહ અ૦ ને પુછયું કે 'જો કોઇ માણસ સરવે અઇમ્મએ અત્હારને તફસીલવાર પીછાણે પરતું પોતાના ઝમાનાના ઇમામને ન ઓળખે તો શું તે મોઅમિન છે?' ફરમાવ્યું 'નહી' પુછયું કે 'શું તે મુસલમાન છે?' ફરમાવ્યું. "હા"

(અલ્હાદી પાનું ૪–૫.)

* * *

"ઈન્ની તારેકુન ફિકોમુસ્સકલઇન અહ દાહોમા અકબરો મેનલ્આખર, કીતાબુલ્લાહે વઇત્રતી, ઈન્તમસ્સકતુમ બેહેમા," લન્તઝિલ્લુ-બઅદી, ફઇન્નહોમા 'લંય્ય ફતરેકા અલલ્હુવ્ઝ.'

એનો ખુલાસો એ કે-હું તમારામાં મ્હારી પાછળ એવી માનવંતી જલીલુલકદર, અઝીમુસ્શાન બુઝુર્ગ અને ભારે બે ચીજ મુકી જાઉં છું કે તે એક બીજીથી વધારે મરતબો ધરાવે છે. કે તેમાંની એક તો અલ્લાહના કીતાબ (કુરઆને શરીફ) છે અને બીજી મારી "અહ્લ બયત" છે, અગર તમો એ બંનેને વળગી રહેશો અને તેઓની તાબેદારી કરશો તો મ્હારી પાછળ તમો હરગીઝ ગુમરાહ થશો નહી અને એ બંને ચીજ આપસથી જુદી નહી થાય એટલે સુધી કે કયામતમાં "કઉસરના" હોઉઝ સુધી સાથેજ આવશે."

(અહ્લાદી પા૦ ૩૪)

* * *

"સુરએ નેશાની ૫૯મી આયતમાં ખુદાએ તઆલા-એ કુરઆને શરીફમાં ફરમાવ્યું છે કેઃ—

યા અય્યો હલ્લઝીના આમનુ અતી ઉલ્લા-હુ અતી ઉર રસુલ વ ઓલીલ અમરે મીનકુમ.

એટલે—અય ઇમાનવાળાઓ તાબેદારી કરો અલ્લા

હની અને તાબેદારી કરો રસુલની અને ઓલીલ અમ્ર એટલે હુકમવાળાઓની.

(અલ્હાદી પા૦ ૪૬)

*　　　*　　　*

"સુરએ આલ ઇમરાનની નવમી આયતમાં ફરમાવે છે કે:—

વ મા યઅલમો તાઅવીલહુ ઇલ્લલ્લાહો વર્રાસેખુન ફિલ્ઇલ્મ.

એટલે—તેના ગુહ્ય ભેદવાળા કલામની તાવીલ કોઇ જાણતું નથી પણ અલ્લાહ તથા એ બેઝુર્ગો કે જેઓ ઇલ્મમાં સંપુર્ણ પ્રવિણ અને કામીલ છે."

(અલ્હાદી પા. ૫૩.)

*　　　*　　　*

"ખુદાએ ફરમાવ્યું કે:—

વઆતુલ્બોયુત મીન્અબ્વા બેહા.

એટલે—ઘરોમાં તેના દરવાજાઓમાંથી આવો. ખુલાસો એ કે જેમ જ્યાં સુધી દરવાજાઓમાંથી દાખલ ન થાય ત્યાં સુધી ગામ કે ઘરમાં દાખલ થવાતું નથી."

(અલ્હાદી પા. ૫૪.)

તે દરવાજો હાજર અને જાહેર ઇમામ છે અને તેજ ઇલ્મના દરવાજા છે. જેમકે હ૦ મહમદ મુસ્તફા (સ૦) એ ફરમાવ્યું કે:—

અના મદીનતુલ ઇલ્મ વ અલીયુન બાબોહા,
ફ મન અરાદલઇલ્મ ફલ્યા અતીલબાબ.

એટલે—હું એલ્મનું શહેર છું અને **અલી** તે શહેરનો દરવાજો છે, તો જે કોઇ ઇલ્મ મેળવવાનો ઇરાદો કરે તેને જોઇએ કે શહેરના દરવાજામાંથી આવે.

તેથી જ્યાંસુધી દરવાજામાંથી દાખલ થયા વગર શહેરમાં દાખલ થઇ શકાતું નથી તેમ હાજર અને જાહેર ઇમામની પહેછાણ વગર ઇલ્મ હાંસલ થઇ શકતું નથી અને જેમ દરવાજામાંથી નહી દાખલ થનાર ચોર કે બ્હારવટીયો ગણાય છે તેમ જાહેર અને હાજર ઇમામ વગર ઇલ્મ મેળવનાર તેવો ગણાય છે.

હાજર અને જાહેર ઇમામની શનાખત માટે સેંકડો હદીસો અને પુરાવા છે અને તેથી અત્યારે લંબાણ થવાના સબબથી ઉપરનાજ દાખલા આપેલા છે કે જે મી૦ **હાજી ગુલામઅલી હાજી ઈસમાઈલે** પોતાની બુક **અલહાદી**માં દરજ કરેલા છે.

જ્યારે સાબીત થયું કે હાજર અને જાહેર ઇમામની જગતમાં જરૂર છે અને દરેક મોમીનોની ફરજ છે કે તેને ઓળખી તેની તાબેદારી કરવી અને ગયબ ઇમામતની કોઇ સાબીતી કુરાને શરીફમાં નથી એમ પણ સાબીત થયું તો, દાના અને સમજુ શખસની

ફરજ છે કે કીતાબો, રાવીયો અને કીસ્સા કાહાણીયો ઉપર બેસી રહી પોતાની આકુબત ખરાબ નહી કરતાં કીતાબે અલ્હામી મુજબ ચાલી સત્ય શોધ કરી હાજર અને જાહેર ઇમામની શનાખત રાખી તે પાક જાતને શરણે જાય અને જાહેલીયતનાં મોતે મરતાં બચે.

વ ઝાલેકે ફઝલુલ્લાહે યો અતીરે મંય્યશાઓ.

અલ્લાહ તઆલાનો ફઝલ છે, તે જેને ચાહે તેને આપે છે.

ફઝલ એટલે સમજણ કે હીદાયત ખુદાવંદ તાલા જેને ચાહે તેને આપે છે માટે ખુદાને પ્રીય થઇ પડવા માટે તેના હુકમો વીરૂદ્ધ નહી વર્તતાં તે પાક જાત જેમ રાજી થાય તેમ વરતવું જોઇએ અને તોજ તે બારી-તાલા પોતાની ફઝલ વરસાવશે. કારણ જે એક ઠેકાણે લખેલું છે જે :—

"કોઇપણ મનુષ્ય પર ઈશ્વર કૃપા કે અનુકૃપાની નીશાની, તે મનુષ્યને સુબુદ્ધિ કે કુબુદ્ધિ મળવા ઉપરથી સમજાય છે."

ખુદાવન્દતાલા તેવી ફઝલ સર્વને આપે એવી દુઆ સાથે આ નાનું પુસ્તક સમાપ્ત કરીયે છીએ. આમીન.

જાહેર ખબર.

ઇસમાઇલી સત-શાસ્ત્રનાં સિદ્ધાંતને સમજાવવા,
હિંદુ, મુસલમાન ભેદ ભાંગી બોધ સત દિલ આવવા;
દીન, દુન્યવી નીતિ, રિતીના પાઠ જ્ઞાન વિલાસના,
વાંચો અહી ઇસમાઈલી સતપંથ નુરી પ્રકાશ આ.

આપણી કોમમાં એકનું એક વાજીંત્ર.

દર ચંદ્રે રેગ્યુલર બહાર પડતું

ઈસમાઈલી સતપંથ પ્રકાશ.

દરેક ઇસમાઇલી મરદ સ્ત્રીઓ અને બાળકને વાંચવા લાયક છે કે જેમાં વિદ્વાનને હાથે લખાયેલાં નિતિ અને ધાર્મીક લખાણો આપવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ફકત રૂા. ૨ાા અગાઉથી આફ્રીકા માટે રૂા. ૩ અગાઉથી.

મુખી લાલજીભાઇ દેવરાજ,

ધી ખોજા સીંધી પ્રેસ,

૧૧૩, પાલખી મહોલા, મુંબઇ નાં. ૯.